

Asia: VN/35729/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaalihoitolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Hyvinvointialue, Helsingin kaupunki tai HUS

Lausunnonantajan lausunto

1 Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue katsoo, että hallituksen esitysluonnos sosiaalihoitolain uudistamiseksi on kokonaisuutena arvioiden oikeansuuntaisesti valmisteltu ja vastaa moniin nykyjärjestelmässä tunnistettuihin kehittämistarpeisiin. Esityksen keskeiset tavoitteet liittyvät sääntelyn selkeyttämiseen, päällekkäisyyksien purkamiseen sekä asiakasprosessien sujuvoittamiseen, joita hyvinvointialue pitää perusteltuina. Uudistus tarjoaa mahdollisuuksia erityisesti palvelujen integraation vahvistamiseen ja varhaisen tuen lisäämiseen, mikä voi pitkällä aikavälillä parantaa palvelujen vaikuttavuutta ja asiakaslähtöisyyttä.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue näkee myös merkittäviä kriittisiä huomioita. Esityksessä esitetyt taloudelliset säästövaikutukset ovat hyvinvointialueen näkemyksen mukaan ylimitoitettuja, eikä niiden taustalla ole riittävän kattavaa vaikutusarviointia. Lisäksi esitys ei huomioi riittävästi toimintaympäristön muutoksia, kuten sosiaaliturvan heikennysten, palvelutarpeen kasvun sekä muiden lainsäädäntömuutosten vaikutuksia sosiaalihoiton kokonaisuuteen. Tämän vuoksi uudistuksen toteuttaminen ensisijaisesti säästötoimenpiteenä on ongelmallista ja voi johtaa päinvastaisiin vaikutuksiin kuin tavoitellaan.

2 Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

-

Perustelut tiiviisti esityksen tavoitteista?

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue pitää sosiaalihuoltolain uudistamisen tavoitteita osittain kannatettavina. Uudistuksessa on tunnistettavissa useita myönteisiä elementtejä, mutta siihen liittyy myös riskejä sekä kehittämistarpeita. Keski-Uudenmaan hyvinvointialue pitää kannatettavana uudistuksen toiminnallisia tavoitteita. Erityisesti päällekkäisen työn vähentäminen sekä hallinnollisen työn keventäminen ovat perusteltuja ja voivat parantaa työn tuottavuutta ja vaikuttavuutta. Lisäksi sosiaalihuoltoon hakeutumisen kynnyksen madaltaminen sekä sosiaaliohjauksen ja sosiaalityön roolien vahvistaminen sekä päällekkäisten palveluiden tunnistaminen ovat kannatettavia uudistuksia. Myös asiakasprosessien sujuvoittamiseen tähtäävät muutokset, kuten palvelutarpeen arvioinnin, asiakassuunnitelmien, kirjaamisen ja seurannan kehittäminen, ovat tarkoituksenmukaisia.

Tavoitteiden saavuttamiseen liittyy kuitenkin riskejä. Omatyöntekijävelvoitteen keventäminen voi johtaa tilanteisiin, joissa asiakkaan kokonaisvastuu jää epäselväksi, mikä heikentää palveluprosessin hallintaa ja jatkuvuutta. Lisäksi sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien välinen työnjako edellyttää tarkempaa määrittelyä, jotta palvelujen laatu ja vaikuttavuus voidaan turvata.

Hyvinvointialue korostaa, että sosiaalityön rooli ja resurssit tulee turvata kaikissa tilanteissa, joissa asiakkaan tilanne edellyttää suunnitelmallista ja pitkäkestoista työskentelyä. Lain toimeenpanossa on huomioitava kansallinen näkökulma, jotta uudistus ei johda alueellisiin eroihin palvelujen saatavuudessa, laadussa tai toteutustavoissa.

3 Lausuntopalaute luvusta 1, onko erityistä tukea tarvitsevaa asiakasta koskeva pykäläesitys 5 a § kannatettava?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue pitää erityistä tukea tarvitsevan asiakkaan määritelmän selkeyttämistä perusteltuna ja tarpeellisena. Nykytilanteessa määritelmän tulkinvaraisuus on aiheuttanut epäyhtenäisiä käytäntöjä, ja selkeämpi sääntely tukee asiakkaiden yhdenvertaista kohtelua.

Hyvinvointialue korostaa, että erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden kohdalla sosiaalityöntekijän rooli on keskeinen ja sitä tulee vahvistaa. Näihin asiakkuuksiin liittyy usein vaativaa kokonaisharkintaa, julkisen vallan käyttöä ja merkittävä vastuu asiakkaan oikeusturvasta.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue katsoo, että sääntelyä tulee täsmentää erityisesti aikuissosiaalityön osalta. Osa aikuisista asiakkaista on haavoittuvassa asemassa ja tarvitsee suojelua, minkä vuoksi heille tulee turvata mahdollisuus saada sosiaalityöntekijä omatyöntekijäksi. Tämän varmistaminen tarvittaessa on keskeistä yhdenvertaisuuden ja oikeusturvan näkökulmasta.

4 Lausuntopalaute luvusta 2, onko erillinen hyvinvoinnin edistämistä koskeva 10 a § kannatettava?

Kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue pitää kannatettavana hyvinvoinnin edistämisen nostamista omaksi kokonaisuudekseen lainsäädännössä. Tämä vahvistaa ennaltaehkäisevän työn asemaa asukas- ja asiakaslähtöisesti, ja tukee laaja-alaista hyvinvointia edistävää toimintaa. Kuitenkin yhteydet muuhun lainsäädäntöön, kuten hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskeviin säännöksiin, tulisi jäsentää selkeämmin.

5 Lausuntopalaute luvusta 3 - sosiaalityö ja sosiaaliohjaus: Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Kyllä

Perustelut tiiviisti?

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue suhtautuu myönteisesti sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen roolien täsmentämiseen ja vahvistamiseen. Esityksessä rooleja tarkastellaan toisiaan täydentävinä mutta luonteeltaan erilaisina, mikä on hyvinvointialueen näkemyksen mukaan oikeansuuntainen lähtökohta. Sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen nostaminen sosiaalihuollon ydintoiminnoiksi auttamisen etulinjassa on kannatettavaa. Keski-Uudenmaan hyvinvointialue pitää myönteisenä myös sitä, että palveluja voidaan tarjota asiakkaan tuen tarpeen mukaisesti varhaisessa vaiheessa ilman erillistä päätöstä.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue arvioi, että ikääntyneiden palveluissa sosiaalityö ja sosiaaliohjaus muodostavat jatkossa keskeisen tavan vastata tuen tarpeisiin. Painopiste siirtyy varhaiseen arjen tukeen ja asiakasprosesseja kevennetään. Muutoksella on potentiaalia parantaa palvelujen joustavuutta ja selkeyttä kokonaisuutta.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue katsoo, että päätöksenteon vähentäminen ei todennäköisesti tuota merkittäviä kustannussäästöjä.

6 Lausuntopalaute luvusta 3 - lapsiperhepalvelu: Onko ehdotus uudesta lapsiperhepalvelusta ja siihen sisältyvästä taloudellisesta tuesta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue kannattaa, että lapsiperhepalvelujen painopistettä siirretään perustellusti sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin ja sosiaalihuoltolain sekä lastensuojelulain

välistä rajapintaa selkeytetään. Palvelujen painopisteen siirtäminen varhaiseen tukeen voi pitkällä aikavälillä vähentää raskaampien ja kustannuksiltaan merkittävämpien palvelujen tarvetta. Muutos edellyttää kuitenkin hyvinvointialueilta laajoja rakenteellisia ja toiminnallisia uudelleenjärjestelyjä.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen näkemyksen mukaan uuden palvelukokonaisuuden muodostaminen on perusteltua, sillä se mahdollistaa asiakkaalle tarpeenmukaisen ja joustavan palvelukokonaisuuden ilman, että asiakkuutta tarvitsisi siirtää toiseen palveluun tai eri lainsäädännön mukaiseen järjestelmään. Muutoksen toimeenpanossa tulee kuitenkin tunnistaa asiakkaiden tuen tarpeiden moninaisuus, jotta palveluvalikoima ei kapeudu liiaksi. Lapsiperheiden palvelussa tulee jatkossakin olla monialaista osaamista, kuten kasvatus- ja perheneuvonnassa tällä hetkellä. Ammattiryhmien osaamisen tarkoituksenmukainen kohdentaminen voi kuitenkin avata uusia mahdollisuuksia asiakkaiden palvelujen kehittämiseen.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue tunnistaa riskinä, että psykologityön vähennykset sosiaalihuoltolain mukaisista palveluista voi lisätä palvelukysyntää erityisesti terveydenhuollon palveluissa ja lisätä erikoissairaanhoidon palvelukysyntää. Riskinä on myös, että perheiden tilanteita ja niiden taustatekijöitä ei tunnisteta riittävän ajoissa ja sen vuoksi perheiden tuen tarve ja heille tarjottavat palvelut eivät kohta. Psykologien erityisosaamista on esimerkiksi lapsen kehitykseen liittyvät asiat, tätä erityisosaamista ei voi korvata muiden ammattilaisten toimesta.

7 Lausuntopalaute luvusta 3 - Onko ehdotus uudesta työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelusta selkeä ja toteutettavissa oleva?

-

Perustelut tiiviisti?

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue toteaa, että asiakkaalle annettava tuki tulee perustua yksilölliseen tarpeeseen ja muodostaa kokonaisuus, joka vahvistaa toimintakykyä, osallisuutta sekä mahdollisuuksia osallistua palveluihin, työelämään ja yhteiskuntaan. Palvelun tulee sisältää sekä yksilö- että ryhmämuotoisia elementtejä ja olla yhteensovitettu muihin tarvittaviin palveluihin. Työttömyyden kestoon perustuvista kriteereistä luopuminen on perusteltua, koska se tukee asiakaslähtöisempää palveluun pääsyä.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että työtoimintapalvelujen hankintaa yrityksiltä koskeva muutos herättää epäselvyyksiä. On epäselvää, miten muutos vaikuttaa nykyisiin palveluihin, kuten tuettuun työtoimintaan ja yksilöpaikkoihin, jotka ovat monille asiakkaille keskeinen väylä kohti työllistymistä. Erityisesti osatyökykyisten asiakkaiden osalta jää avoimeksi, millaisia korvaavia palveluja heille tullaan tarjoamaan ennen siirtymistä palkkatyöhön.

Hyvinvointialue korostaa, että työtoimintapalvelujen käyttö ei ole vähentynyt palvelutarpeen vuoksi, vaan pääasiassa säästötoimien seurauksena. Asiakkaiden tuen tarve on edelleen merkittävä, ja vaikuttava toiminta edellyttäisi pikemminkin palvelujen laajentamista kuin supistamista. Samanaikaisesti asiakasohjauksen haasteet ovat kasvamassa, ja palvelutarpeen lisääntyminen

kytkeytyy työmarkkinatilanteeseen, tukimuotojen vähyyteen sekä järjestötoiminnan rahoituksen heikkenemiseen. Tämä kehitys lisää erityisesti nuorten syrjäytymisriskiä.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue painottaa, että palvelujen tulee säilyä monipuolisina ja riittävinä vastaamaan asiakkaiden erilaisiin tarpeisiin. Rahoituksen epävarmuus ja määrärahasidonaisuus voivat vaarantaa palvelujen jatkuvuuden ja lisätä muiden palvelujen, kuten mielenterveys- ja päihdepalvelujen, tarvetta. Lisäksi on tärkeää turvata asiakkaiden tosiasiallinen pääsy palveluihin esimerkiksi säilyttämällä mahdollisuus matkakorvauksiin osana palvelukokonaisuutta.

8 Muu lausuntopalaute lukuun 3?

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue toteaa, että esityksessä ehdotettu uusi sosiaalihuoltolain 29 c § lastenvalvojien tehtävien selkiyttämiseksi on lähtökohtaisesti kannatettava. Hyvinvointialue katsoo kuitenkin, että sääntelyn tulisi koskea laajemmin koko perheoikeudellisten palvelujen kokonaisuutta, ei ainoastaan yksittäistä ammattiryhmää. Nykytilanteessa perheoikeudellisissa erityislaeissa säädetään hyvinvointialueen järjestämismvastausta, eikä tehtävien kohdentaminen yksinomaan lastenvalvojille ole perusteltua.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue tuo esiin, että esityksessä lastenvalvojien tehtäviin ehdotetaan myös täytäntöönpanosovittelua ja tuomioistuinsovittelun asiantuntijatehtäviä. Näitä ei kuitenkaan tule säätää yksinomaan lastenvalvojien tehtäviksi sosiaalihuoltolain 29 c §:ssä, sillä ne kuuluvat hyvinvointialueen järjestämismvastuulle ja edellyttävät erityisosaamista, jota tuotetaan myös muissa palveluissa. Ehdotettu sääntely voisi muuttaa työnkuvia merkittävästi sekä aiheuttaa jääviyriskejä tilanteissa, joissa sama henkilö hoitaa sekä sopimusasioita että sovittelutehtäviä.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue korostaa, että lapsen edun toteutumisen varmistaminen edellyttää riittäviä tiedonsaantioikeuksia sekä ajantasaista tietoa lapsen tilanteesta. Tämä liittyy myös lapsenhuoltolain säännöksiin lapsen edun arvioinnista ja lapsen mielipiteen selvittämisestä. Nykyinen tietosuojasääntely rajoittaa kuitenkin tiedonsaantia. Lisäksi Keski-Uudenmaan hyvinvointialue toteaa, että pykälän 1 momentin 5 kohdan mukainen tehtävä ”muut lapsen edun varmistamiseksi välttämättömät tehtävät” tulisi kohdentaa hyvinvointialueen järjestämismvastuulle, eikä yksinomaan lastenvalvojan tehtäväksi.

9 Lausuntopalaute sosiaalihuollon toteuttamisen alkuvaiheessa: neuvonta ja ohjaus, vireilletulo ja sosiaalihuollon asiakkuus, yhteyden saaminen sosiaalihuoltoon ja tuen tarpeen arviointi (luvut 2 ja 4) Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue pitää kannatettavana siirtymistä raskaasta palvelutarpeen arviointiprosessista kevyempään ja nopeammin toteutettavaan tuen tarpeen arviointiin. Nykyinen arviointimalli on hidastanut avun saamista ja heikentänyt tuen vaikuttavuutta, joten kevyempi prosessi tukee oikea-aikaista palveluun pääsyä.

Hyvinvointialue arvioi, että mahdollisuus saada viipymättä yhteys sosiaalihuoltoon sekä velvoite tarjota henkilökohtainen keskustelu seitsemän arkipäivän kuluessa sujuvoittavat palveluprosessin alkuvaihetta. Tämä edellyttää kuitenkin riittäviä resursseja ja monikanavaisia palveluja, jotta myös ne asiakkaat tavoitetaan, jotka eivät asioi sähköisesti tai puhelimitse.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue toteaa, että asiakkuuden alkaminen, vireilletulo ja päättyminen on esityksessä kuvattu selkeästi. Tuen tarpeen arvioinnin sisältö sen sijaan edellyttää tarkempaa määrittelyä, jotta arviointi ei perustu yksittäisiin tulkintoihin.

Hyvinvointialue korostaa, että tuen tarpeen arvioinnissa tulee huomioida eri asiakasryhmien erityispiirteet ja käytössä olevat arviointivälineet. Esimerkiksi ikääntyneiden palveluissa laaja RAI-arviointi on usein välttämätön, mikä rajoittaa keventämisen mahdollisuuksia. Arviointityökalujen kokonaisuutta tulee yhtenäistää ja selkiyttää, mitä välineitä käytetään eri tilanteissa.

10 Lausuntopalaute luvusta 4 – asiakassuunnitelma ja omatyöntekijä? Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue pitää kirjaamista koskevan sääntelyn siirtämistä asiakastietolakiin sekä kirjaamisvelvoitteiden keventämistä oikeansuuntaisena uudistuksena, joka vähentää päällekkäistä työtä ja vapauttaa aikaa asiakastyöhön. Samalla on varmistettava, että kirjaaminen turvaa asiakas- ja potilasturvallisuuden, palvelujen jatkuvuuden sekä asiakkaan oikeusturvan. Hyvinvointialue korostaa yhden asiakassuunnitelman keskeistä roolia asiakkaan tuen tavoitteiden ja palvelukokonaisuuden kokonaisohjauksessa, erityisesti tilanteessa, jossa asiakkaan palvelutarve on pitkäaikaista.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue katsoo, että vastuut asiakkaan palvelukokonaisuudesta tulee määritellä selkeästi, erityisesti tilanteissa, joissa omatyöntekijää ei nimetä. Omatyöntekijän rooli on keskeinen palvelujen koordinoinnissa ja jatkuvuuden turvaamisessa, ja se tulee säilyttää erityistä tukea tarvitseville asiakkaille. Ilman selkeää vastuuta on riski palvelujen pirstoutumisesta ja kustannusten kasvusta.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue toteaa, että lakiuudistuksessa ei ole riittävästi tunnistettu teknologian ja digitaalisten ratkaisujen mahdollisuuksia myös omatyöntekijän työn tukena ja osana palvelujen toteutusta. Näiden mahdollisuuksien systemaattinen hyödyntäminen voisi osaltaan vahvistaa palvelujen saavutettavuutta, jatkuvuutta ja tehokkuutta.

11 Lausuntopalaute luvusta 4 - erityistä tukea tarvitsevan lapsen sosiaalityöntekijän asiakasmitoitus. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue toteaa, että esitys erityistä tukea tarvitsevan lapsen sosiaalityöntekijän asiakasmitoituksesta on epäselvä, eikä määritellyn lukumäärän perusteita ole kuvattu riittävän selkeästi.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue pitää kuitenkin kannatettavana sitä, että asiakasmitoituksesta voidaan asiakastarpeen perusteella poiketa tilapäisesti.

12 Muu lausuntopalaute lukuun 4?

-

13 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalityöntekijän erityiset tehtävät. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue pitää sosiaalityöntekijän tehtävänkuvien selkeyttämistä kannatettavana ja toteaa, että esityksessä tehtävät on kuvattu pääosin kattavasti. Omatyöntekijyyden määrittelyn muutoksia tulee kuitenkin tarkastella suhteessa kokonaisvaikutuksiin. Hyvinvointialue korostaa, että omatyöntekijyyden väljentämiseen liittyy riskejä erityisesti aikuisten palveluissa, joissa vastuunjako voi jäädä epäselväksi. Tämä on kuitenkin hyvinvointialueen keskeistä omavastuuta toimeenpanossa.

Hyvinvointialue painottaa, että sosiaalityöntekijän osaamista vaativat asiakkuudet tulee tunnistaa systemaattisesti, ja sosiaalityön osaaminen tulee turvata kaikissa ikäryhmissä myös jatkossa.

14 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalihuollosta vastaava viranhaltija. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

-

Perustelut tiiviisti?

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue katsoo, että ehdotusta sosiaalihuollon vastaavasta viranhaltijasta ei tule hyväksyä.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue pitää kannatettavana, että sosiaalihuollon kehittämistä ja vaikuttavuutta edistetään kansallisesti, hyvinvointialuetasoisesti sekä yhteistyössä muiden hyvinvointialueiden kanssa. Näiden tavoitteiden edistäminen on kuitenkin mahdollista toteuttaa nykyisissä johtamisrakenteissa ilman uuden viranhaltijaroolin perustamista.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue toteaa, että sosiaali- ja terveydenhuollon integraation kehittämistä ja toimeenpanoa toteutetaan jo tällä hetkellä palveluketjujohtamisen rakenteiden kautta.

15 Lausuntopalaute sosiaalihuollon asiakastietojen kirjaamisesta. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue pitää kirjaamista koskevan sääntelyn siirtämistä asiakastietolakiin ja kirjaamisvelvoitteiden keventämistä oikeansuuntaisena uudistuksena. Kirjaamisen vähentämiseen liittyy kuitenkin keskeinen kysymys siitä, mitä voidaan pitää riittävänä kirjaamisena. Tätä tulee täsmentää ja ohjeistaa. On varmistettava, missä ja miten tehty työ tehdään näkyväksi sekä kuinka turvataan sekä asiakkaan että työntekijän oikeusturva.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue arvioi, että ikääntyneiden näkökulmasta lakimuutoksen myönteisiä puolia ovat kirjaamisen yksinkertaistuminen, päällekkäisyyksien väheneminen sekä pyrkimys yhteen tarkoituksenmukaiseen kokonaisuuteen, kuten yhteen asiakassuunnitelmaan.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue toteaa, että työntekijän harkintavalta kirjaamisessa lisääntyy, mikä korostaa vastuuta kirjata olennaiset tiedot riittävällä ja laadukkaalla tasolla. Samalla tulkintaan liittyy riski työntekijäkohtaisesta vaihtelusta, mikä voi heikentää kirjaamisen yhdenmukaisuutta ja asiakkaiden oikeusturvaa. Myöskään järjestelmät eivät tällä hetkellä tue rakenteista kirjaamista.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue huomauttaa, että esityksen tavoitteena on vapauttaa työaika asiakastyöhön vähentämällä kirjaamista ja keskittämällä se olennaiseen. On kuitenkin epävarmaa, väheneekö kirjaamistyö käytännössä odotetulla tavalla. Kehittämisessä tulisi hyödyntää ensisijaisesti teknologisia ratkaisuja, ei pelkästään lainsäädäntöä.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue katsoo, että uudistuksen toteuttaminen edellyttää selkeää valtakunnallista toimintamallia sekä riittävää siirtymäaika, jotta muutokset voidaan viedä hallitusti

käytäntöön. Lisäksi todetaan, että tietojärjestelmämuutokset aiheuttavat toiminnan alkuvaiheessa merkittäviä kustannuksia, jotka tulee huomioida uudistuksen kokonaiskustannuksia arvioitaessa.

16 Lausuntopalaute asiakasmaksuihin ehdotetuista muutoksista?

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue toteaa, että jatkuvan ja säännöllisen kotiin annettavan palvelun maksuprosentin korottaminen ei lisää asiakasmaksutuottoja merkittävästi. Muutoksella ei myöskään arvioida olevan olennaista vaikutusta asiakkuuksiin, sillä suuri osa asiakkaista on pienituloisia ja heille tehdään käytännössä maksuttomuuspäätös joka tapauksessa.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue arvioi kuitenkin, että ikääntyneiden näkökulmasta asiakasmaksujen korotus voi heikentää erityisesti paljon palveluja tarvitsevien asiakkaiden toimeentuloa. Vaikka sosiaalihuoltolain uudistuksessa korostetaan asiakaslähtöisyyttä ja yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista, maksujen nousu voi käytännössä heikentää näiden tavoitteiden toteutumista. Ikääntyneiden kokonaiskustannukset – kuten lääkekulut, kotihoito, kuntoutus, tukipalvelut ja yhteisöllinen asuminen – voivat yhdessä asumis- ja elinkustannusten kanssa muodostua kohtuuttomiksi.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue korostaa, että tämä lisää riskiä siitä, että asiakkaat kieltäytyvät tarvitsemistaan palveluista, mikä on ristiriidassa lain tavoitteiden kanssa turvata riittävät ja oikea-aikaiset palvelut. Tällöin korostuu palvelutarpeen arvioinnin merkitys: arvioinnissa tulee huomioida myös asiakkaan taloudellinen tilanne ja sen vaikutus palvelujen tosiasialliseen saavutettavuuteen. Mikäli asiakasmaksut muodostuvat esteeksi palvelujen käytölle, ei arvioitu palvelukokonaisuus toteudu käytännössä.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue toteaa lisäksi, että lainsäädännössä korostetaan palvelujen yhdenvertaista saatavuutta ja alueellisten erojen vähentämistä. Tästä näkökulmasta on ongelmallista, että säännöllisen kotihoidon enimmäistuntihinta perustuu hyvinvointialuekohtaisiin tuotantokustannuksiin ja vaihtelee alueittain. Asiakkaiden yhdenvertaisen aseman turvaamiseksi olisi perusteltua arvioida valtakunnallisesti yhtenäisen enimmäistuntihinnan käyttöönottoa.

17 Lausuntopalaute muista säädösmuutosehdotuksista?

-

18 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue pitää ongelmallisena, että laaja-alaiset lainsäädäntömuutokset yhdistetään samanaikaisesti merkittäviin valtionrahoituksen leikkauksiin. Esityksessä oletetaan, että sääntelyn keventäminen ja prosessien joustavoittaminen johtavat nopeasti mittaviin kustannussäästöihin. Hyvinvointialueen näkemyksen mukaan oletus on epärealistinen, sillä sosiaalihuollon kustannukset määräytyvät ensisijaisesti asiakkaiden tarpeiden, ei hallinnollisen sääntelyn määrän perusteella.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue toteaa, että ehdotusten täsmällisiä taloudellisia vaikutuksia ei ole voitu arvioida riittävän kattavasti annetussa aikataulussa, vaan arviointi on tehty keskeisten ehdotusten osalta karkealla tasolla. Kokonaisuutena vaikuttaa siltä, että esitetyt säästöt ovat ylimitoitettuja suhteessa siihen, mitä hyvinvointialueilla on jo toteutettu palvelurakennemuutoksina ja säästötoimina.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue toteaa, että ikääntyneiden palveluissa asiakasmaksujen korotus lisää todennäköisesti harkinnanvaraisten maksunalennusten ja maksujen perimättä jättämisen tarvetta. Tämä on linjassa sosiaalihuoltolain periaatteiden kanssa, mutta lisää hallinnollista työtä erityisesti kotihoidossa ja asumispalveluissa. Maksujen huojentaminen kohdistuu usein näihin palveluihin, mikä kasvattaa työmäärää palvelutarpeen arvioinnissa, asiakassuunnittelussa ja päätöksenteossa. Keski-Uudenmaan hyvinvointialue arvioi, että tämän seurauksena asiakasmaksutuottojen lisäykset jäävät todennäköisesti toteutumatta täysimääräisinä. Tuottoja tuleekin tarkastella realistisesti ottaen huomioon lisääntyvät maksunalennukset ja maksujen perimättä jättämiset.

19 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten muista vaikutuksista ja yhteisvaikutuksista?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue tukee useita sosiaalihuoltolain uudistamisen tavoitteita, mutta katsoo, että esitykseen liittyy merkittäviä toimeenpano-, talous- ja yhdenvertaisuusriskejä.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue painottaa tarvetta turvata riittävät resurssit uudistuksen toteuttamiseksi, varmistaa asiakkaiden oikeusturvan toteutuminen sekä seurata systemaattisesti uudistuksen tosiasiallisia vaikutuksia, erityisesti haavoittuvassa asemassa oleviin asiakkaisiin.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue toteaa lisäksi, että esimerkiksi lapsivaikutusten arviointia ei ole lainsäädäntöuudistuksen yhteydessä toteutettu, vaikka sen merkitys on keskeinen erityisesti lasten, nuorten ja perheiden palveluja koskevissa muutoksissa

Kariniemi-Örmälä Kristiina
Keski-Uudenmaan hyvinvointialue

Kariniemi-Örmälä Kristiina
Keski-Uudenmaan hyvinvointialue